

Leśny kamyczek w edukacji

Fot. www.stock.adobe.com

Zajmując się edukacją leśną, trzeba zdać sobie sprawę z tego, że jesteśmy częścią większej całości. Objaśniając zjawiska zachodzące w lesie, pokazując cechy sarny czy jelenia, czy też budowę głowicy harwestera, jesteśmy jedną z mrówek w mrowisku zwanym edukacją.

Warto więc się zastanowić, w którym miejscu tego mrowiska się znajdujemy i jaką funkcję w nim pełni.

Edukacja

Edukacja jest pojęciem bardzo rozległym, ale dość dobrze scharakteryzowanym. Jej badaniem zajmuje się nauka zwana pedagogiką. Obszarem jej badań jest zarówno pedagogia łącząca wszystko, co dotyczy procesów – nie tylko uczenia się, lecz także wychowania oraz rozwoju – jak i edukacja rozumiana jako ogół czynności i procesów mających na celu przekazywanie wiedzy, kształtowanie określonych cech i umiejętności.

Las może być postrzegany zarówno jako środowisko wychowawcze, środowisko edukacyjne, jak i narzędzie edukacji czy wreszcie środek dydaktyczny.

Dlatego śmiało możemy stwierdzić, że edukacja leśna ma całkiem długą historię i wywodzi się z kilku znaczących nurtów pedagogicznych.

Lasy Państwowe są bez wątpienia instytucją pełną powagi i formalnego etosu. Ale działania edukacyjne podejmowane przez leśników z tej instytucji zdecydowanie należą do edukacji pozaformalnej. Według oficjalnych definicji edukacją formalną możemy nazwać jedynie edukację opartą na programach nauczania uznawanych przez organy krajowe i poparte świadectwami oraz certyfikatami, np. edukację w systemach szkolnych. Działania leśników wpisują się w definicję edukacji pozaformalnej, czyli świadomej i zorganizowanej, zaspokajającej szerokie spektrum potrzeb edukacyjnych. Edukacja pozaformalna

zakłada dobrowolne uczestnictwo i skierowana jest do różnych grup wiekowych. Wykazuje elastyczność w organizacji pracy, łączy praktykę i doświadczenie. Bycie w nurcie edukacji pozaformalnej stwarza ogromne możliwości pod względem tematyki i siły oddziaływania. Ludzie chętniej się uczą wtedy, kiedy nie muszą, a chcą. Wtedy łatwiej angażują się w takie zajęcia oraz postrzegają je jako cenne i rozwojowe.

Nauka poprzez działanie

Edukacja leśna czerpie garściami z edukacji przez doświadczenie. Twórcą tej koncepcji był John Dewey, amerykański psycholog, pedagog i reformator systemów edukacyjnych. Nauka przez doświadczenie to czerpanie wiedzy z działań danej jednostki w otaczającym ją świecie. To proces, w którym jednostka konstruuje wiedzę, nabywa umiejętności oraz zmienia swoją postawę pod wpływem bezpośredniego doświadczenia. Edukacja przez doświadczenie zachodzi wówczas, gdy jednostka wykonuje jakieś zadanie, wywodzi z niego refleksję, podsumowuje krytycznie, co zaszło, i wyciąga wnioski z analizy, a następnie wciela w życie wynik tych działań, zmieniając swoje rozumienie świata i/lub zachowanie. Ale cytując Deweya: *Żadna edukacja nie zachodzi bez doświadczenia, ale nie każde doświadczenie jest edukacyjne*. To my, jako edukatorzy leśni, kierujemy tym procesem i realizujemy poprzez niego nasze cele edukacyjne.

Najlepiej w terenie

Outdoor & Adventure education (Edukacja przygodą) jest definiowana jako metoda wy-

chowania i kształcenia poprzez wyzwania. Za jej ojca uważa się niemieckiego pedagoga Kurta Hahna. U podłoża koncepcji Hahna, dotyczącej wychowania, były: ćwiczenia fizyczne, służba społeczna i pomoc bliźniemu, praca projektowa, techniczno-rzemieślnicza oraz artystyczna, wyprawy (ekspedycje) poznawcze w teren realizowane celem doznania i przeżywania na nowo codziennych doświadczeń. Celem edukacji przygody są: całościowy rozwój osobowości przez stawianie wyzwań w sferze psychicznej, fizycznej oraz społecznej przy wykorzystaniu przygody jako środka oraz działania w grupie w kontakcie z przyrodą. Inaczej mówiąc: celem jest kształcenie umiejętności miękkich przez zastosowanie programu przygodowego – zaplanowanej sekwencji celowych działań. Przy czym kluczowym czynnikiem w tej koncepcji jest właśnie środowisko przyrodnicze i bycie na zewnątrz w naturze.

Obie te koncepcje doskonale mieszczą w sobie zarówno idee edukacji leśnej, jak i sam charakter edukatora leśnego, który jest czymś innym niż nauczyciel. Zdecydowanie nie wyczerpują one spektrum działań w obrębie edukacji leśnej. Bo edukacja leśna wypełnia wiele innych potrzeb i nieustannie staje przed nowymi wyzwaniami w dynamicznie zmieniającym się świecie. Niemniej warto pamiętać, że procesy uczenia podlegają swoim prawom i zostały dość dobrze przebadane. Jako leśnicy prowadzący zajęcia edukacyjne powinniśmy rozwijać nie tylko swoją wiedzę przyrodniczą i z zakresu leśnictwa, lecz także poszerzać kompetencje pedagogiczne, wzbogacać warsztat metodyczny i umiejętności pracy dydaktycznej. Ta ścieżka rozwoju, dla nas – leśników, może okazać się prawdziwą przygodą, drogą pełną wyzwań i satysfakcji. ☻

Justyna Haładaj